

Fonteinkerk, 12 november 2017

Lezingen: Filippienzen 1:3-11 en Mattheüs 24:15-30a

In de nacht van 16 op 17 januari 1991 zat ik in mijn studeerkamer nog wat te lezen, met wat radiomuziek op de achtergrond. Opeens werd de muziek onderbroken voor een speciaal bericht: een militaire coalitie van 34 landen, onder aanvoering van de Verenigde Staten, was begonnen aan een groot luchtoffensief tegen Irak met de codenaam “Operation Desert Storm”. Ik herinner mij de duizeling die ik toen voelde; nooit eerder was ik zó direct op de hoogte gebracht van een beginnende oorlog. In de dagen daarna waren er minstens tien gemeenteleden die verontrust aan mij vroegen: “Dominee, zou dit nu de oorlog zijn die het einde der tijden inluidt?” Later realiseerde ik mij dat het vooral oudere mensen waren die deze vraag stelden; blijkbaar waren de jongeren nog niet zo bezig met het einde der tijden. Nu ik zelf ouder word, betrap ik mijzelf erop dat ik steeds vaker hoofdschuddend naar de cultuur, de politiek en de omgangsvormen van deze maatschappij zit te kijken, en steeds vaker zit te mompelen: “Dan móét het einde der tijden toch wel nabij zijn!”

Toen Paulus zijn brief aan de Filippienzen schreef, was hij nog niet erg oud: tussen de 50 en 55 jaar. Maar hij dacht wel na over het einde der tijden. Paulus verwachtte een zeer spoedige wederkomst van Jezus. Hij heeft het in deze brief bij herhaling over “de dag van Christus”. Zoals in dat zesde vers: “Ik ben ervan overtuigd dat Hij die dit goede werk bij u begonnen is, het ook zal voltooien op de dag van Christus Jezus.” En in vers 10 wenst hij zijn lezers toe dat zij op die dag van Jezus “zuiver en onberispelijk” zullen zijn. Paulus wist zeker dat hij in de eindtijd leefde, de tijd waarin de wereldgeschiedenis tot haar bestemming in God zou komen. Als Paulus een brief schreef, dan was er meestal iets aan de hand. Hij schreef zijn brieven aan (bijvoorbeeld) de Romeinen, de Korinthiërs en de Galaten omdat er in die gemeenten ruzies waren, conflicten en misverstanden. Paulus voelde zich geroepen om adviezen te geven, een richting aan te wijzen, en soms forse kritiek te uiten. Hij schreef zijn brieven om die jonge kerken in het juiste spoor te houden.

Zijn brief aan de Filippienzen begint hij met: “Ik dank mijn God altijd wanneer ik aan u denk.” Dat is een wel érg hartelijke opening. Was Paulus zo op deze christenen van Filippi gesteld? Een warm plekje in zijn hart voor deze gemeente had hij beslist. In het vierde hoofdstuk van de brief bedankt hij hen hartelijk voor de financiële steun die ze hem hebben gegeven. En we hoorden hoe hij hun een flinke schouderklop geeft voor de manier waarop ze het evangelie hebben omarmd en doorgegeven. Maar verder was die gemeente van Filippi zeker géén ideale gemeente. Paulus waarschuwt in deze brief voor de “honden met hun kwalijke praktijken”, en voor hen die “leven als vijand van het kruis van Christus”. Ook in Filippi waren er spanningen en conflicten. Ondanks dat is Paulus blij en dankbaar, telkens wanneer hij aan deze gemeente denkt. Dat is bijzonder, temeer daar hij bij het schrijven van deze brief in de gevangenis zit, en zelfs zijn leven niet zeker is.

Ik begin mij, eerlijk gezegd, een beetje te schamen als ik deze hartelijke woorden van Paulus op mij laat inwerken. Om de een of andere calvinistische reden vond en vind ik het gemakkelijker om kritisch te zijn, op de kerk én op mezelf: er gaat zo weinig van ons uit, het is vaak zo lauw en laf allemaal, we vallen in de samenleving op geen enkele manier nog op, behalve door het getob over onszelf en onze toekomst. Veel te weinig zeg ik hardop hoe dankbaar en blij ik ben, met jullie als gemeente en met allerlei lieve mensen om mij heen. Het is hartverwarmend hoe vele prachtige mensen in de gemeente bezig zijn met de mooiste dingen: het omzien naar elkaar, het maken van muziek, het organiseren van bijeenkomsten die troosten en inspireren, het zoeken naar nieuwe vormen die de Fonteinkerk bruisend en vitaal kunnen

houden... En is het eigenlijk niet een wonder, een Godswonder dat er nog altijd mensen zijn die zich laten raken en aanspreken door het evangelie? Paulus kende in zijn tijd de hoon en de vervolging; het was allerm minst vanzelfsprekend dat de mensen het verhaal van Jezus zouden herkennen en omarmen als fundament voor hun leven. In onze tijd is de vanzelfsprekendheid er óók niet meer. Het is een wonder dat er nog mensen zijn die het verhaal willen horen, dat mensen zich dóór het evangelie laten samenbrengen in een gemeenschap. We zouden er eens wat vaker blij mee kunnen zijn: met het feit dat er nog altijd een kerk, een gemeente van Christus is, en daarmee zouden we ook wat vaker blij met elkáár kunnen zijn... "Ik dank mijn God altijd wanneer ik aan u denk..."

Wat was er ook alweer zo bijzonder aan die gemeente? Paulus beschrijft de gemeente vaak als een vindplaats van heil, een plek waar de liefde centraal staat: mensen mogen zich daar aangesproken en gedragen voelen door de liefde van God, mogen daar horen hoe kostbaar ze zijn. Vanuit die liefde van God mogen mensen ook elkaar in liefde terzijde staan, mogen ze elkaars geluk en elkaars groei bevorderen. Paulus schrijft dan ook: "En ik bid dat uw liefde blijft groeien..." Dat klinkt allemaal vertrouwd, en zelfs heel voorspelbaar, maar hij voegt er iets aan toe dat het opeens weer spannend maakt: "Ik bid dat uw liefde blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat u kunt onderscheiden waar het op aankomt." In mijn oren klinkt dit verband tussen liefde en onderscheidingsvermogen als nieuw en verrassend. Heb je dan liefde nodig om te zien wat wérkelijk van belang is, wat er écht aan de hand is, en waar het wézenlijk om gaat? Blijkbaar wel. Als ik niet met een liefdevolle blik naar mijn naaste kijk, kom ik er niet goed achter hoe het met hem of haar gaat. Als ik mij niet met warme aandacht bezighoudt met de samenleving om mij heen, zal ik nooit ontdekken wat die samenleving nodig heeft, of wat ik zélf nodig heb. Alleen door openheid, aandacht en liefde krijg ik in het vizier wat écht van belang is, en wat dát dan van mij vraagt. En als je dan tot het besluit komt om iets te gaan doen, kom dan vanuit liefde tot je besluit, leg je hart in wat je onderneemt, wees betrokken en toegewijd. Werkelijk onderscheiden waar het op aankomt heeft te maken met openheid, aandacht, fijngevoeligheid, inzicht, betrokken durven zijn, liefde.

Paulus schrijft zijn brief in de verwachting dat het einde van de wereld nabij is. Dat geeft aan zijn woorden een duidelijke spanning, geladenheid. Diezelfde hoogspanning voelen we ook in de toespraak van Jezus over de laatste dingen. De geschiedenis is duister, zegt Jezus, en zal nog steeds uitzichtlozer en zwarter worden. Maar geweld en dood hebben niet het laatste woord. Het loopt uiteindelijk uit op de komst van de Mensenzoon, de dag van Christus. De liefde van God, zichtbaar en tastbaar geworden in Jezus, zal alles en iedereen doordringen en verwarmen. Tot die tijd moet de gemeente waakzaam blijven: wakker, alert, aandachtig, wetend wat telt en wat niet telt. Ook Jezus roept dus op tot het maken van onderscheid: weten wat ertoe doet, waar het op aankomt. Daarnaast wil Hij ons met zijn toespraak, hoe schokkend zijn woorden over onze wereld soms ook zijn, bemoedigen, hoop en moed inspreken. Aan ons de opdracht om die bemoediging te horen en te ervaren, zodat ons leven meer en meer een teken van hoop wordt: een lichtstraal in het duister.

Weten waar het op aankomt... Als ik zie waar de moderne mens zich druk om maakt, waar hij zijn tijd en energie in stopt, en wat zijn hoogste idealen zijn, - dan vraag ik mij af of het voor ons als christenen niet eens tijd wordt om nadrukkelijk afstand te nemen van alle domheid, leegheid en doelloosheid om ons heen, en ongetwijfeld ook in ons eigen doen en laten. Om veel meer te laten horen en zien wat werkelijk telt in een mensenleven. Aan Luther wordt de uitspraak toegeschreven: "Als ik wist dat morgen de wereld zou vergaan, dan zou ik vandaag nog een appelboom planten." Vrij vertaald: laat een teken van hoop zien, onder alle omstandigheden... Laten zien waaraan (aan Wie!) wij onze hoop en ons houvast ontleunen, - is dat niet

de opdracht van de gemeente van Christus? Dat hoeft niet alleen met woorden of daden. Ook in muziek of beeldende kunst kunnen geloof, hoop en liefde naar voren komen. Kijkt u na de viering maar eens naar de kleurige schilderijen van Roel Ottow.

Ik vraag mij weleens af: als Paulus geweten had dat de wederkomst nog eeuwen op zich zou laten wachten, en dat er een kerk zou ontstaan met een hang naar wereldse macht en grootheid, en dat de volgelingen van Jezus zich zouden verlagen tot gruweldaden als kruistochten en Jodenvervolgingen, - zou hij dan nog stééds zo opgewekt en optimistisch over de gemeente hebben geschreven? Misschien niet, maar misschien toch wel... Paulus kende de demonen in zijn eigen ziel, en hij had een scherp oog voor de duistere kanten van die jonge kerken. Toch is hij blij met de gemeente, omdat hij daarin de hand van God aan het werk ziet, de trouwe hand van God die mensen wegleidt uit hun angst, en die de weg wijst naar een leven van licht. En dat leven van licht: dat kómt er, eens en voorgoed op de dag van Christus, de dag waarop de liefde van God het laatste woord spreekt over ons bestaan, de dag waarop de zachte krachten het eindelijk zullen winnen. Tot die tijd blijft dit onze roeping: blijven geloven in wat wérkelijk zin heeft en zin geeft, blijven hopen op de dag van Christus, en blijven groeien in het ontvangen van én het weer doorgeven van de liefde.